

RELIGIEUS BEGRAVEN

Het levensbeschouwelijke landschap is zeer divers.
Hoe is op begraafplaatsen die levensbeschouwelijke, c.q. religieuze verscheidenheid terug te vinden?

RELIGIE 10 - OUD-KATHOLIEKEN

"De Oud-Katholieke Kerk is een ongelukje in de geschiedenis, zou je kunnen zeggen", aldus Joris Ver-
cammen, de aartsbisschop van de Oud-Katholieke Kerk.

De Oud-Katholieke Kerk in Nederland is ontstaan vanuit een conflict tussen Rome en het kapittel van
Utrecht, de leidende geestelijken in het begin van de zeventiende eeuw, omdat ze vonden dat ze best
de eigen verantwoordelijkheid voor hun eigen kerk konden nemen en dus ook hun eigen bisschoppen
konden kiezen.

Na Vaticanum I, het Eerste Vaticaans Concilie (1869-1870), ontstonden ook in andere landen groepen
van oud-katholieken als protest tegen het dogma van de onfeilbaarheid van de paus en het centralisme
van Rome.

Nederland: Rooms-Katholieke Kerk der Oud-Bisschoppelijke Clerezij

Petrus Codde

De Oud-Katholieke Kerk, ook wel Kerk van Utrecht genoemd, ontstond in 1723
na een breuk met de Rooms-katholieke Kerk.

Door de Reformatie was de Katholieke Kerk in Holland in een isolement van
Rome geraakt en een naar binnen gekeerde gemeenschap geworden. Dit feit
en kerkpolitieke en theologische redenen zorgden er voor dat er steeds meer
gescheiden groepen ontstonden binnen de Katholieke Kerk. Toen de bisschop
van Utrecht Petrus Codde in 1702 op verdenking van Jansenisme door Rome
geschorst werd, meende men in Holland van het aloude middeleeuwse kerk-
recht gebruik te kunnen maken en in 1723 resulteerde dat in een schisma en
een eigen bisschopskeuze. Deze bisschop (Cornelius Steenoven 1661-1725)
werd echter door Rome niet geaccepteerd. Een deel van de geestelijkheid in
Holland en Utrecht bleef hem steunen en zo ontstond na de scheiding met

Rome de 'Rooms-Katholieke Kerk der Oud-Bisschoppelijke Clerezij', zoals de officiële naam van de kerk
nog steeds luidt, oftewel Oud-Katholieke Kerk. Zij beschouwt zich als de rechtstreekse voortzetting van
de oude katholieke kerk van vóór de kerkhervorming, waarbij de clerezij (geestelijkheid) aan de oude
(oorspronkelijke) bisschoppen trouw bleef.

internationaal: Unie van Utrecht

In het buitenland ontstonden de oud-katholieke kerken na het Eerste Vaticaans Concilie in 1870, nadat
daar het dogma's van de onfeilbaarheid van de paus en zijn universeel bisschopsambt waren afgekon-
digd. De tegenstanders van het sterke Romeinse kerkcentralisme, vooral de Duitse, vonden in de Oud-
Katholieke Kerk van Utrecht een medestander en werden vanuit Utrecht geholpen. In 1889 kwam in de
Unie van Utrecht een samenwerking tot stand tussen de oud-katholieke kerken van Nederland, Duitsland
en Zwitserland. Daarna sloten zich hierbij meerder kerken aan, die in conflict waren gekomen met Rome.
Buiten de genoemde landen zijn er oud-katholieke kerken in Oostenrijk, Polen, het vroegere Joegoslavië,
Tsjechië, en een parochie in Parijs. Buiten Europa zijn ze te vinden in Canada en de VS. De aartsbisschop
van Utrecht is voorzitter van de Internationale Bisschoppenconferentie, die ieder jaar plaatsvindt, maar
de kerken in de afzonderlijke landen zijn zelfstandig.

leer

De Oud-Katholieke Kerk baseert zich op het gezag van de ongedeelde kerk van de eerste tien eeuwen. In de praktijk betekent dit, dat de Oud-Katholieke Kerk haar eigen koers vaart te midden van de andere kerken. Zij is een katholieke kerk, hetgeen blijkt uit de zeven katholieke sacramenten (doop, vormsel, eucharistie, huwelijk, biecht, ziekenzalving, ambtswijding) en de drie ambten (diaken, priester, bisschop). Maar ook de klassieke stijl waarin de diensten worden gevierd, wijst op het belang dat gehecht wordt aan de katholieke traditie. De viering van de Eucharistie is het hart van het kerkelijk leven en gebeurt in de landstaal. Het primaatschap van de paus wordt niet betwist, wel zijn onfeilbaarheid en zijn algemeen bestuursrecht over de hele wereld; de paus is slechts de *primus inter pares*, de eerste onder zijns gelijken (de bisschoppen).

De katholiciteit wordt vormgegeven op een manier die aansluit bij het hedendaagse leven. Dit betekent dat priesters getrouwd mogen zijn (vanaf 1922), dat vrouwen tot priester gewijd kunnen worden (vanaf 1999) en dat alle parochianen een grote zelfstandigheid hebben in het vormen van hun eigen geweten tegenover God als het gaat om de invulling van het maatschappelijk en persoonlijk leven.

oud-katholiek kerkhof Aalsmeer

Aan Oosteinderweg 394 in Aalsmeer ligt achter de HH. Petrus en Pauluskerk het enige oud-katholieke kerkhof van Nederland. Na het schisma van 1723 bleef de pastoor van Aalsmeer de oud-katholieke bisschop trouw, waardoor in Aalsmeer-Oost een parochie van de *Oud-Bisschoppelijke Clerie* ontstond. De huidige kerk en pastorie werden in 1860 gebouwd, maar het daarachter gelegen kerkhof werd al in 1855 ingewijd door de bisschop van Haarlem.

Op het kleine intieme kerkhofje staan en liggen de graftekens verspreid over het veld; paaltjes geven de graven aan, waarin is begraven zonder grafteken. Achteraan liggen de grote zerken voor de geestelijken.

Op het kerkhof liggen onder meer bisschoppen en pastoors met hun echtgenotes, hoogleraren en bekende oud-katholieke Aalsmeerse families als Rinkel en Moleman.

Er zijn inmiddels ook twee urnen-graven.

oud-katholieke begraafplaatsen in Nederland

In Utrecht was vanaf ca. 1735 tot 1830 een oud-katholieke begraafplaats aan de westzijde van de pandhof van de Mariakerk, die in 1844 werd gesloopt. De plaats met eenvoudige grafzerken is er nog, maar is niet publiekelijk toegankelijk. Na 1830 werd er begraven op de Algemene Begraafplaats Soestbergen; helemaal aan de rand naast vak 12 ligt het oud-katholieke deel met nieuwere graven.

Ook in andere steden worden leden van de Oud-Katholieke Kerk begraven op algemene of gemeentelijke begraafplaatsen, waar aparte delen of grafvlakken zijn ingericht voor oud-katholieken.

De graven en de graftekens hebben geen opvallende kenmerken, ze lijken op katholieke graftekens vanwege de weergave van een kruis op de steen en soms door de aanwezigheid van een Calvariekruis op het grafvlak.

Alle begraafplaatsen in Culemborg werden in 1869 aan de Achterweg aangelegd. Het werd één complex, maar duidelijk van elkaar gescheiden door heggen en paden werden er vijf begraafplaatsen aangelegd, voor hervormden, rooms-katholieken, oud-katholieken, joden en een gemeentelijk deel.

Op Begraafplaats De Essenhof in Dordrecht is grafvlak D gereserveerd voor oud-katholieken. In IJmuiden is de oud-katholieke begraafplaats onderdeel van de Algemene Begraafplaats Duinhof. De Oud-Katholieke Kerk heeft in Hilversum een apart grafvlak op de Noorderbegraafplaats.

Culemborg - Algemene Begraafplaats

Hilversum - Noorderbegraafplaats

Den Haag - Begraafplaats Oud Eik en Duinen

Op begraafplaats Oud Eik en Duinen in Den Haag staan vlakbij de ruïne op het oude deel vier hardstenen kruisen bij elkaar. De inscripties vermelden dat het hier gaat om pastoors van de Oud-Katholieke Kerk te Eikenduinen: J. Snijders († 1695), A. van Winden († 1701), J. Block († 1746) en P. Foreest († 1766). In 1247 stichtte Graaf Willem II van Holland ter nagedachtenis aan zijn vader graaf Floris IV de kapel van Eik en Duinen. De omwonenden verzochten in 1326 de kapel te verheffen tot parochiekerk, zodat zij niet langer helemaal naar *Die Haghe* hoefden om naar de kerk te gaan. Hun verzoek werd in 1331 ingewilligd; tegelijkertijd mochten zij er een kerkhof aanleggen. Na de Reformatie raakte de begraafplaats in onbruik, maar in de 17^e eeuw ging men er weer begraven. Eik en Duinen werd in 1690 een zelfstandige statie (parochie), een soort vrijplaats voor de beleving van het katholieke geloof. De katholieken werden er ook weer begraven. Ook de rooms-katholieke pastoor J. Snijders en zijn opvolger A. van Winden kregen er een graf. Pastoor J. Block, de derde pastoor in successie, sloot zich rond 1710 aan bij de Oud-Bisschoppelijke Clerezij en trad in 1723 toe tot de Oud-Katholieke Kerk. Na zijn dood in 1746 werd hij ook hier begraven. Op zijn graf stond een wit geveerd houten kruis, waarop in zwarte letters stond te lezen, dat hier een oud-katholieke pastoor lag begraven. Aangezien volgens de oud-katholieke interpretatie de rooms-katholieken in 1710 met hen hadden gebroken, werd op de kruisen van Snijders en Van Winden ook vermeld, dat zij pastoors waren geweest van de Oud-Katholieke Kerk. De laatste oud-katholieke pastoor die hier werd begraven was in 1766 P. Foreest. Aan het eind van de negentiende eeuw werden de stoffelijke resten van de vier pastoors in een gezamenlijk graf gelegd en werden de witte houten kruisen vervangen door de huidige stenen kruisen.

Niet ver hiervandaan liggen een paar grafzerken voor bisschoppen van Deventer. Van 1559-1591 was Deventer een bisdom van de Rooms-Katholieke Kerk. Het bisdom Deventer is een titulair bisdom van de Oud-Katholieke Kerk; van 1758-1882 zijn er ook (titulair) bisschoppen van Deventer geweest, die gewoonlijk hun ambt elders in Nederland uitoefenden. En zo kan het dat bisschoppen van Deventer daarnaast (of daarna) ook pastoor van Den Haag waren. Er is onder de zerken één pastoor van Den Haag begraven, Cornelis Hendricus van Vlooten (1828-1903) en drie bisschoppen van Deventer: Wilhelmus Vet (1781-1853), Johannes Hermannus Berends (1868-1941) en Petrus Josephus Jans (1909-1994).

Den Haag - Begraafplaats Oud Eik en Duinen

pastoors van de Oud-Katholieke Kerk

oude deel

bisschoppen van Deventer

wereldwijd

In Nederland telt de Oud-Katholieke Kerk 27 parochies en 2 staties, die verdeeld zijn over het aartsbisdom Utrecht (heel Nederland behalve Noord-Holland) en het bisdom Haarlem (Noord-Holland). Het aantal leden in Nederland nam in de afgelopen jaren af en bedraagt nu ca. 5000 leden. Grote concentraties van leden vindt men in onder andere de vroegere vissersplaatsen Egmond en IJmuiden. De meeste oud-katholieke parochies bevinden zich in de provincies Zuid-Holland, Noord-Holland en Utrecht. Wereldwijd zijn er ca. 1 miljoen aanhangers.